

GDAŃSKIE MINIATURY - GŁÓWNE MIASTO

1. Ile orłów wyryto na tym pomniku?

2. Co trzyma ta postać?

3. Jaki przedmiot zobaczysz poniżej pręgierza?

4. Co widnieje na frontowej szybie tego obiektu?

5. Jakie daty widnieją na cokole pomnika?

Owocnych poszukiwań życzy:

z partnerami:

Główne Miasto – od Krzyżaków do Solidarności

Witamy wszystkich pasjonatów historii naszego miasta. Jesteśmy klasą informatyczną z Technikum nr 4, znanego też jako Zespół Szkół Łączności w Gdańsku. Nasza szkoła znajduje się w sercu historycznej części miasta. Nieopodal mieści się budynek urzędu pocztowego oraz Muzeum Poczty Polskiej, której bohaterska obrona we wrześniu 1939 r. była jedną z pierwszych bitew II wojny światowej. Natomiast tuż nad kanałem Motławy zachowała się ściana zamku krzyżackiego, który został zburzony przez gdańszczan w 1454 r.

W majowej odsłonie Gdańskich Miniatur chcielibyśmy Was zaprosić na krótką wycieczkę po Starym i Głównym Mieście. Okolica ta obfituje w zabytki, z którymi wiążą się ciekawostki i pasjonujące historie. Ich obejrzenie jest obowiązkiem każdego gdańszczanina oraz turysty odwiedzającego Trójmiasto.

Tropienie „Gdańskich Miniatur” rozpoczniecie w najstarszej części miasta: przy pomniku „Tym co za polskość Gdańska”. Następnie będziecie musieli udać się przed oblicze Sądu Ostatecznego. Później detektywi zmierzają się z miniaturami ukrytymi w Katowni. Przedostatnim punktem spaceru będzie budynek Dworca Głównego. Trasę zakończymy na historycznym Placu Trzech Krzyży.

1. Naszą wyprawę rozpoczynamy od pomnika, przypominającego wbity w ziemię topór. Upamiętnia on m.in.: jedną z najtragiczniejszych kart historii miasta – rzeź Gdańska. Co oznacza ta przerażająca nazwa? Całe zdarzenie miało miejsce w listopadzie 1308 r. Wówczas, dążący do opanowania całego Pomorza Zakon Krzyżacki po oblężeniu przepuścił udany atak na Gdańsk „(...) Krzyżacy znaleźli się na ulicach miasta (...) w mieście Gdańsku ponad dziesięć tysięcy ludzi zgładzili mieczem, przynosząc śmierć płaczącym w kołyskach niemowlętom, których by nawet nieprzyjaciel wiary oszczędził...”

(Rzeź i zniszczenie Gdańska przez Krzyżaków w 1308 roku, Błażej Śliwiński; *Historia Gdańska* t.1, pod red. E. Cieślak). Zakon Krzyżacki wkrótce po zdobyciu całego Pomorza, rozpoczął w zdobytym mieście budowę murowanego zamku. Stał się on bardzo ważnym punktem administracyjnym i militarnym, ale i nienawidzonym przez mieszkańców miasta. Uczucie to było na tyle silne, że po powrocie całego Pomorza do Królestwa Polskiego, rozwścieczeni mieszkańcy rozebrali cały zamek. Dziś jedynym śladem, jaki po nim pozostał jest ściana z czerwonej cegły. Znajduje się ona tuż koło baszty Łabędź, na końcu Rybackiego Pobrzeża.

2. Dalsza część wycieczki prowadzi do największego ceglanego kościoła na świecie. Bazylika Najświętszej Maryi Panny, zwana też Kościołem Mariackim, została wzniesiona w przeciągu 159-ciu lat! Budowę rozpoczęto w 1343 r., a zakończono dopiero w 1502 r. Świątynia była w tym czasie rozbudowywana.

W chwili obecnej jej powierzchnia wynosi 5 tysięcy metrów kwadratowych. Sama wieża, na której szczyt wiodło niegdyś 365 schodów (tyle ile dni w roku) liczy aż 82 metry wysokości. Niegdyś znajdowało się w niej sześć dzwonów. Dziś pozostały jedynie dwa: Gratia Dei (z łac. „Z łaski Bożej”), oraz mniejszy Ave Maria. Gratia Dei waży 7850 kg. Do najciekawszych obiektów, znajdujących się wewnątrz bazyliki, zaliczyć można bez wątpienia kopię słynnego obrazu Hansa Memlinga – „Sąd Ostateczny”. Jego oryginał możecie zobaczyć w Muzeum Narodowym w Gdańsku przy ul. Toruńskiej 1. Malowidło, powstałe w latach 1467-1471 jest klasycznym tryptykiem, czyli składa się z trzech części, przypominających nieco drzwi szafy. Przedstawia ono tytułowy Sąd Ostateczny. Centralne miejsce na obrazie zajmuje Chrystus otoczony złotą, boską poświatą. „Sędzię” otacza dwunastu apostołów, jego matka Maryja oraz Jan Chrzciciel. Poniżej, odziany w piękną zbroję, Michał Archanioł który oddziela dusze sprawiedliwe od potępionych. Jeśli człowiek za życia uczynił wiele dobrego zostanie wpuszczony do Królestwa Niebieskiego. Człowiek zły natomiast zostanie skazany na piekło, gdzie będzie cierpiał za krzywdy wyrządzone na Ziemi.

3. Po wizycie w jednym z największych kościołów na świecie, Waszym kolejnym zadaniem będzie odnaleźć zagadkę którą ukryliśmy w miejscu, które przed wiekami budziło strach wśród miejskich przestępców. Mowa rzecz jasna o Katowni. Połączona murami z Wieżą Więzienną tworzy tzw. zespół przedbramia ulicy Długiej. Cały kompleks powstał w drugiej połowie XIV w. jednak w następnych stuleciach ulegał licznym przebudowom.

W latach 1604 - 1858 znajdowało się tutaj jedno z najcięższych więzień w całej Europie. Kroniki miejskie nie notują żadnego przypadku udanej z tego miejsca ucieczki skazańców. Mieścili się tu oprócz więzienia m.in.: sala sadowa, miejsce tortur (katownia), pręgierz (miejsce egzekucji).

Kiedy będziecie bacznie oglądać Wieżę Więzienną, od wschodniej strony - skierowanej w stronę ulicy Długiej - blisko prawego narożnika, dostrzeżecie wystający z muru kamienny element. To słynny gdański pręgierz. Obok znajdują się zamurowane drzwi, którymi wyprowadzano delikwentów na podest znajdujący się pod owym pręgierzem. Z definicji służył on do wykonywania kary chłosty. W zależności od czynu, ilość uderzeń była ograniczona do 21, 27 lub 30 uderzeń. W porównaniu z innymi miastami, gdzie kara uderzeń wynosiła 100, trzeba przyznać, że prawo gdańskie było w tym zakresie bardzo łagodne. Ponadto obok kary chłosty, bardzo często towarzyszyła dodatkowa kara m.in.: obcięcie ucha, lub napiętnowanie skazanego w widocznym miejscu na ciele gorącym żelazem.

Pręgierz, obok kar cielesnych spełniał także funkcję kar upokarzających. Polegały one na przytwierdzeniu tam skazanego i pozostawienia go na określony czas. Wówczas, szukająca rozrywki ludność miała prawo „umilać” czas, odbywającemu publiczną karę rzezimieszkowi. Z tego „przywileju” bardzo chętnie korzystała. Polegało to m.in.: na szyderczym wyśmiewaniu lub obrzucaniu skazanego fekaliami. Istniały także łagodniejsze odmiany kary. Często delikwent musiał stać w kościele lub przed nim, tylko w gieźle, czyli długiej białej koszuli, ze świecą. Jej długość zależała od popełnionego przewinienia i wyznaczała czas, jaki pozostał skazanemu do końca nagany.

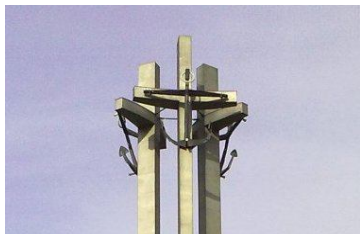
4. Przedostatnim punktem naszej wycieczki jest gmach Dworca Głównego. Jego budowę rozpoczęto w 1896 r. a ukończono już po czterech latach. Nowy budynek bardzo szybko stał się najokazalszą budowlą dworcową w całej Europie. To, co szczególnie przyciąga wzrok, to wysoka wieża posiadająca na swoim szczycie cztery tarcze zegarowe. Na pierwszy rzut oka, przypomina ona równie wysoką wieżę Ratusza Głównego Miasta z ulicy Długiej. Budynek Dworca Głównego został tak zaprojektowany, by swym kształtem przypominał stojący parowóz. Gdy staniecie po drugiej stronie ulicy Podwala Grodzkiego, oczami wyobraźni wyraźnie zobaczycie lokomotywę z wagonami pełnymi węgla.

Jednak, tak piękny i unikatowy obiekt nie każdemu przypadł do gustu. W latach 60. pojawił się pomysł zburzenia gmachu i zastąpienia go „nowoczesnym”, pozbawionym wyrazu dworcem, nawiązującym do form architektonicznych Warszawy Centralnej. Na szczęście szalony z dzisiejszego punktu widzenia projekt został wycofany. Dziś, tak samo jak przed wojną miejsce to jest głównym punktem przesiadek tramwajowych, autobusowych jak i kolejowych.

Jako ciekawostkę przytoczyć można fakt, że dzięki majestatowi i przebogatej historii Dworca Głównego, na całym świecie znajdują się chętni na skopiowanie jego bryły, z lepszym bądź gorszym skutkiem. Jednym z takich przypadków jest Pałac Ślubów w japońskim mieście Imari, będący praktycznie pomniejszoną wersją gdańskiego dworca!

Pałac Ślubów w japońskim mieście Imari

5. Tym sposobem nasza wycieczka chyli się ku końcowi. Zanim to jednak nastąpi, ostatnią zagadkę będziecie musieli odnaleźć w wyjątkowym dla całego Trójmiasta jak i naszego kraju miejscu. To Plac Trzech Krzyży, gdzie znajduje się Pomnik Poległych Stocznianców oraz brama nr 2 Stoczni Gdańskiej. W tych miejscach tworzyła się historia Polski.

Pomnik poległych Stocznianców wzniesiony został w 1980 r. w hołdzie poległym stoczniancom, którzy w grudniu 1970 r. wraz z innymi postanowili zaprotestować przeciw m.in.: drastycznej podwyżce cen żywności wprowadzonej bez uprzedzenia, przez władzę komunistyczną. Bunt zakończył się tragicznie – demonstracje robotników zostały zdławione ogniem milicji i wojska. Wielu stocznianców straciło życie, część została ciężko ranna i aresztowana.

Sam pomnik składa się z trzech wysokich na 42 metry krzyży z kotwicami, z których każda waży 44 tony. Wiszące krzyże symbolizują cierpienie, natomiast kotwice, związek naszego miasta z morzem oraz nadzieję.

Na potężnym cokole wyryto m.in.: płaskorzeźby autorstwa artystów Ryszarda Pelplińskiego i Elżbiety Szczodrowskiej, a także fragment wiersza Czesława Miłosza.

Należy dodać, iż hołd poległym składali najwybitniejsi politycy z całego świata – prezydenci, monarchowie, szefowie rządów, a także papież Jan Paweł II.

W tym roku przypadają dwie ważne rocznice związane z najnowszą historią Polski. A mianowicie 30. rocznica podpisania 21 porozumień sierpniowych (31 sierpień 1980 r.), które zapoczątkowały początek końca komunizmu w Polsce jak i Europie Środkowo - Wschodniej oraz 40. rocznica wypadków grudniowych (grudzień 1970 r.), o których pisaliśmy wyżej. W tych dniach, na pewno warto wybrać się w to miejsce.

Autorzy trasy: Paweł Ryta, Marcin Sieczka, Tomasz Wróbel, Michał Stefanowicz, Wojciech Papis, Patryk Laniecki.

Opracowanie trasy: Paweł Jarczewski

Opracowanie graficzne: Agata Graban

Pomysłodawczyni projektu: Małgorzata Kmicieńska

Bibliografia:

Domańska H., Śladami gdańskich zabytków, Krajowa Agencja Wydawnicza, 1987.

Mamuszko F., Trójmiasto, Krajowa Agencja Wydawnicza, 1984.

<http://www.rzygacz.webd.pl/index.php?id=13,56,0,0,1,0>

<http://www.rzygacz.webd.pl/index.php?id=24,107,0,0,1,0>

<http://rzygacz.webd.pl/index.php?id=24,415,0,0,1,0>

<http://ibedeker.pl/obiekty/dworzec-glowny-w-gdansk>

<http://www.trojmiasto.pl/Katownia>

http://dziejdzictwo.polska.pl/wartoprzeczytac/article,Rzez_Gdanska,id,360559.htm

<http://www.gdansk.pl/turystyka,89,686.html>

http://pl.wikipedia.org/wiki/Brama_Wy%C5%BCynna_w_Gda%C5%84sku

http://pl.wikipedia.org/wiki/Pomnik_Poleg%C5%82ych_Stoczniowc%C3%B3w_1970

http://pl.wikipedia.org/wiki/Bazylika_Mariacka_Wniebowzi%C4%99cia_NMP_w_Gda%C5%84sku

http://pl.wikipedia.org/wiki/Porozumienia_sierpniowe